

Nr 4

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående särskilda lagfartsbevis, m. m.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 21 i första kammaren av herr *Bengtson* och nr 35 i andra kammaren av herr *Börjesson* i Falköping.

I motionerna, som är likalydande, hemställs

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om upphävande av skyldigheten att utfärda särskilda lagfartsbevis och bevis om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt».

Gällande bestämmelser

Enligt 1 § *förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom* — lagfartsförordningen — skall, med visst undantag, den som med ägande- eller fideikommissrätt åtkommer fast egendom söka lagfart å fång. — Jämlikt 1 och 17 §§ *lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt* åligger det i princip på samma sätt den, som fått tomträtt eller vattenfallsrätt upplåten till sig, att söka inskrivning av sin rätt. Jämlikt 5 och 17 §§ sist angivna lag är vidare den, å vilken tomt- eller vattenfallsrätt övergått, enligt huvudregeln pliktig att söka inskrivning av sitt fång.

Enligt *lagen den 3 juni 1932 med särskilda bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden* skall numera inskrivningsdomare i rättens ställe uppta och behandla bl. a. ärenden angående lagfart å fång till fast egendom ävensom inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt fång till sådan rätt. I 9 § denna lag anges att, med visst här ej aktuellt undantag, besked om inskrivningsdomares beslut eller annan i inskrivningsärende vidtagen åtgärd skall meddelas genom *bevis, som tecknas på den till grund för ansöknings åberopade handlingen*.

Härutöver skall, såsom motionärerna angivit, i vissa fall utfärdas särskilda bevis. Bestämmelserna därom är intagna i 11 § lagfartsförordningen samt 12 och 17 §§ *lagen om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt m. m.* Särskilt bevis skall sålunda utfärdas, då lagfart eller inskrivning av tomträtt, vattenfallsrätt eller fång till sådan rätt är beviljad. I *lagfartsbevis* skall bl. a. i förekommande fall köpeskillingen anmärkas. Då lagfarten avser tomt

Bihang till riksdagens protokoll 1968, 9 saml. 3 avd. Nr 4

i stad skall tomtens läge och storlek uppges i beviset. Uppgifter av sist angivna slag skall också intagas i här berört bevis rörande tomträtt eller vattenfallsrätt. I bevis avseende vattenfallsrätt skall också anges den tid, för vilken rätten är upplåten. I samtliga dessa slag av bevis skall även anmärkas villkor, som inskränker förvärvarens rätt att förfoga över egendomen eller rättigheten, m. m.

I kungörelsen den 25 februari 1921 — i lageditionen intagen under 61 § in-teckningsförordningen — återfinnes bestämmelser om *gravationsbevis* rörande fast egendom, tomträtt eller vattenfallsrätt liksom om *äganderättsbevis* och bevis om innehav av tomträtt eller vattenfallsrätt. I gravationsbevis skall bl. a. upptas uppgifter om intecknad gäld. Äganderättsbevis skall i princip innehålla uppgift om för vem lagfart senast sökts eller beviljats jämte dagen, då det skett. Om egendomen efter sagda dag uppdelats genom klyvning e. d. skall jämväl bl. a. detta såsom regel angivas i äganderättsbeviset.

Enligt kungörelser den 5 juni 1953 och den 28 maj 1948 — i lageditionen införda under 17 § lagfartsförordningen — åligger det inskrivningsdomare att varje månad lämna vissa *underrättelser om lagfarter*, som sökts under den nästföregående månaden, samt om de under samma tid sökta inskrivningarna av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt. Sålunda skall underrättelse lämnas till lokal skattemyndighet och till statistiska centralbyrån om alla nu nämnda ansökningar samt till lantbruksnämnd om sökta lagfarter å köp och byten av fast egendom, som är taxerad som jordbruksfastighet. Underrättelserna skall innehålla ett flertal i kungörelserna angivna uppgifter och bör lämnas genom översändande av kopia av lagfartsbevis (respektive motsvarande handling), vid behov kompletterad med erforderliga uppgifter.

Jämlikt 15 § lagfartsförordningen samt 10 och 17 §§ lagen om inskrivning av tomträtt o. s. v. må, utan hinder av beviljad lagfart respektive inskrivning, talan å fång av sådan egendom, varom här är fråga, lagligen prövas.

De nuvarande *avgifterna* för lagfarts-, tomträtts- och vattenfallsrättsbevis utgör enligt expeditionskungörelsen 5 kr. För bevis om inskrivningsdomarens beslut, tecknat å företedd handling, är avgiften 15 kr. För äganderättsbevis samt bevis om innehav av tomträtt eller vattenfallsrätt utgör avgiften 10 kr. För gravationsbevis, som utfärdas särskilt, är avgiften 20 kr. För bevis som tecknas på tidigare utfärdat gravationsbevis rörande samma egendom är avgiften under vissa förutsättningar lägre.

Motionerna

Motionärerna påpekar att på grund av gällande bestämmelser dubbla bevis utfärdas om varje beviljad lagfart, nämligen ett bevis tecknat å fånges-

handlingen och ett särskilt lagfartsbevis, båda innehållande uppgift om att förvärvaren på grund av fångeshandlingen beviljats lagfart å fastigheten i fråga. Det särskilda lagfartsbeviset tjänar enligt motionärernas mening inte något praktiskt syfte, och trots att förvärvaren erhållit lagfartsbevis, kan han i en rättegång frändömas fastigheten. Lagfartsbevisen, liksom även bevisen om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt, anses därför vara onödiga. Den vidtagna åtgärden i fråga framgår av beviset å handlingen, och något annat bevis torde ej behövas vid framtida överlåtelse av fastigheten. Motionärerna anmärker särskilt, att myndigheterna inte kräver företeende av lagfartsbeviset, när lagfart ånyo sökes. Att de särskilda lagfartsbevisen är onödiga anses även framgå därav att särskilda bevis ej utfärdas om beviljande av inteckning. I fråga om inteckningar erhålles sålunda endast beviset å inteckningshandlingen, och någon olägenhet därav torde enligt vad motionärerna anför inte kunna påvisas.

Motionärerna påpekar vidare, att de särskilda lagfartsbevisen medför kostnader för de lagfartssökande (enligt motionärerna 20 kr. i lösenkostnader för varje bevis). Denna avgift anses knappast täcka statsverkets kostnader för denna verksamhet. Antalet utfärdade lagfartsbevis uppgår årligen till i runt tal 100 000. Ett upphävande av skyldigheten att utfärda lagfartsbevis skulle därför enligt motionärernas mening medföra en inte oväsentlig besparing för statsverket. Därtill kommer att en sådan reform skulle lätta den besvärande arbetssituationen vid många av underrätternas inskrivningsavdelningar och därmed leda till att föreskrivna expeditiionstider kunde hållas på ett bättre sätt än för närvarande.

Frågans tidigare behandling

Frågan om avskaffande av de särskilda lagfartsbevisen och motsvarande bevis i ärenden angående tomträtt och vattenfallsrätt har i anledning av motioner behandlats vid 1962 och 1966 års riksdagar (3LU 1962: 18 och 1966: 2).

I utskottets utlåtande nr 2 år 1966 redogörs bl. a. för vissa uttalanden rörande lagfartsbevisens bibehållande under förarbetena till inskrivningslagen och för innehållet i nu ifrågavarande delar i en av statens organisationsnämnd den 16 mars 1956 avgiven rapport rörande organisationsformerna vid de statliga domstolarna jämte remissyttrandena däröver m. m. Utskottet hänvisar till denna redogörelse.

I utlåtandet redovisas vidare vad som förekommit vid 1962 års riksdag i anledning av en motion (II: 57) med i allt väsentligt samma innehåll som de nu förevarande. Utskottet hänvisar även i denna del till utlåtandet år 1966.

Vid 1966 års riksdag väcktes motion (II: 30) med yrkande att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag om

upphävande av skyldigheten att utfärda särskilda lagfartsbevis och bevis om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt.

I ovan nämnda utlåtande i anledning av motionen anförde utskottet bl. a. följande.

Såsom framgår av uppgifter i årets statsverksproposition är arbetssituationen vid många av underrätternas inskrivningsavdelningar besvärande. Vid omkring hälften av inskrivningsavdelningarna kan den föreskrivna expeditionstiden för närvarande ej hållas; i vissa fall förekommer betydande förseningar. Det är tydligt att stora olägenheter för allmänheten härigenom uppkommer. I detta läge framstår det som i hög grad angeläget att alla möjligheter att förenkla och rationalisera arbetet med inskrivningsärenden tillvaratas. Utskottet hyser sålunda sympati för syftet med den ifråga- varande motionen.

Vad gäller frågan huruvida det kan anses välbetänkt att slopa de särskilda lagfartsbevisen vill utskottet först omnämna, att det för allmänheten och även vissa myndigheter i många situationer kan vara värdefullt att ha tillgång till en auktoritativ handling med det innehåll, som lagfartsbevisen har. Dessa kan därför inte helt fränkännas praktisk betydelse. Å andra sidan brukar i samband med inskrivningsärenden tämligen regelmässigt beställas gravationsbevis, vilka i allt väsentligt fyller samma ändamål som lagfartsbevisen och som dessutom innehåller uppgifter om in-teckningar m. m. Intet tvivel synes råda om att gravationsbevisen i regel är mer användbara än lagfartsbevisen. I de fall då gravationsbevis utfärdas är lagfartsbevisen sålunda av mindre värde. — Som framgår av den inledande redogörelsen åligger det inskrivningsdomarna att varje månad lämna vissa underrättelser om lagfarter m. m., som sökts under den nästföregående månaden. Denna underrättelseskyldighet fullgörs regelmässigt genom översändande av kopia av lagfartsbevis eller motsvarande handling. Så länge denna underrättelseskyldighet kvarstår torde ett avskaffande av lagfartsbevisen inte medföra någon nämnvärd besparing i fråga om arbete eller kostnader för statsverket eller innebära någon väsentlig rationaliseringsåtgärd. Utskottet är nämligen av den uppfattningen, att motionärerna betydligt överskattat de kostnader för statsverket, som sammanhänger med lagfartsbevis; den nu utgående avgiften, 5 kr., torde väl täcka kostnaden för varje bevis. Avgörande för utskottets ståndpunktstagande är emellertid följande omständigheter.

Arbetet på den nya jordabalken bedrivs nu med sikte på ett ikraftträdande år 1970. I samband härmed torde reformen även av inskrivningsväsendet komma att genomföras. En bearbetning av dessa frågor torde komma att ske i samband med departementsbehandlingen av lagberedningens förslag till jordabalk. Genom tillkallandet av sakkunniga för att utreda möjligheterna till automatisk databehandling på inskrivningsväsendets område har vidare öppnats perspektiv, som för närvarande inte kan överblickas. Redan vid prövningen av motsvarande motionsyrkande vid 1962 års riksdag hänvisades till det pågående reformarbetet på detta område. Tiden för detta arbetes fullföljande har nu ryckt närmare och någon större olägenhet kan icke vara förenad med ett bibehållande av nuvarande ordning i avvaktan härpå. Utskottet anser därför fortfarande att de frågor som har aktualiserats genom motionen, bör prövas i samband med arbetet på den nya jordabalken och vad därmed äger samband.

Utskottet hemställde under hänvisning till det anförda att motionen inte skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Pågående utredning

Chefen för justitiedepartementet har den 17 december 1965 tillkallat sakkunniga för att utreda möjligheterna till *automatisk databehandling* (ADB) på *inskrivningsväsendets område*. I direktiven för utredningen (1966 års riksdagsberättelse s. 81 ff) anför bl. a. att inskrivningsväsendet i hög grad präglas av uppgiften att registrera vissa data och att lämna uppgifter om dessa data. Vad som främst anses stå att vinna genom att införa ADB inom inskrivningsväsendets område är — förutom en integrationsmöjlighet mellan fastighetsböckerna och vissa andra register — rationaliseringar i fråga om själva registreringen och avläsandet av registren. En övergång till ADB-system för registreringen anses komma att i hög grad påverka handläggningsformerna hos inskrivningsdomaren, kanske i något fall även de materiella bestämmelserna. I direktiven nämns åtskilliga spørsmål som bör bli föremål för uppmärksamhet under utredningsarbetets gång. Av särskild betydelse i detta sammanhang är att i direktiven uttalas, att möjligheterna att erhålla uppgifter från registret på mekanisk väg och att lägga utskrifter av bevis av olika slag på datamaskin bör klarläggas.

Enligt uppgift i årets statsverksproposition avser kommittén att avlämna ett principbetänkande i ämnet under år 1968. Utredningsarbetet beräknas i övrigt pågå under hela året.

Utskottet

Enligt gällande bestämmelser skall, med visst här ej aktuellt undantag, besked om inskrivningsdomarens beslut eller annan åtgärd i inskrivningsärendet meddelas genom beslut, som tecknas på den till grund för ansökningshandlingens åberopade handlingen. Då lagfart beviljas skall dessutom särskilt s. k. lagfartsbevis utfärdas.

Motsvarande bestämmelser gäller då inskrivning av tomträtt, vattenfallsrätt eller fång till sådan rätt beviljas.

I motionerna hemställs på anförda skäl att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla om utredning och förslag om upphävande av skyldigheten att utfärda särskilda lagfartsbevis och bevis om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt.

Motioner med förslag om avskaffande av de särskilda lagfartsbevisen har prövats av riksdagen åren 1962 och 1966. På hemställan av tredje lag-

utskottet har motionerna inte föranlett någon riksdagens åtgärd. I utlåtandet i ämnet år 1966 anförde utskottet bl. a. att arbetet på den nya jordabalken bedrevs med sikte på ett ikraftträdande år 1970 och att i samband härmed även reformer av inskrivningsväsendet torde komma att genomföras. Enligt utskottets mening var någon större olägenhet inte förenad med att bibehålla den gällande ordningen i avvaktan på dessa reformer. Utskottet ansåg därför — liksom år 1962 — att de frågor som aktualiserats genom motionerna borde prövas i samband med arbetet på den nya jordabalken. I sammanhanget erinrade utskottet också om att sakkunniga tillkallats för att utreda möjligheterna till automatisk databehandling på inskrivningsväsendets område. Vid utredningsarbetet skall bl. a. övervägas möjligheterna att lägga utskrifter av olika slag på datamaskin.

Sedan utskottet uttalade sig år 1966 har läget så till vida ändrats att arbetet med den nya jordabalken försenats, och det torde nu stå klart att balken med tillhörande författningar inte kan träda i kraft år 1970 utan först vid en senare tidpunkt. Någon försening av sådan omfattning att den inverkar på bedömningen av motionsyrkandet föreligger dock inte. Vidare har utredningen rörande övergång till automatisk databehandling inom inskrivningsväsendet fortskridit så långt att ett principbetänkande i ämnet är att vänta under innevarande år. Utskottet finner inte skäl att frånga sin tidigare intagna ståndpunkt.

Utskottet får sålunda hemställa,

att motionerna I: 21 och II: 35 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 februari 1968

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Alexanderson (fp), Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s), Ebbe Ohlsson (h), Erik Jansson (s), Akesson (fp), Hansson (s) och Nils Nilsson (cp);

från a n d r a kammaren: herrar Levin (s), Johansson i Torp (s), Nyberg (fp), fru Torbrink (s), herrar Hedin (h)*, Persson i Tandö (s), Tobé (fp) och Josefson i Arrie (cp).

EJ närvarande vid utlåtandets justering.